

Spis treści

Wstęp	13
Rozdział I	
ŚREDNIOWIECZE DO OKOŁO 1400 ROKU (Wojciech Kunicki)	
Pojęcie	17
Antyk	17
Chrześcijaństwo	18
Świat germański	19
Epoka Karola Wielkiego 800–1000	20
Edukacja	20
Reformy karolińskie	23
Piśmiennictwo łacińskie	24
Literatura w języku starowysokoniemieckim i starosaksońskim	25
Architektura, sztuki plastyczne i muzyka w dobie karolińskiej i ottońskiej	28
Papiestwo i Cesarstwo	29
Literatura wczesnośredniowysokoniemiecka	31
Styl romański	32
Renesans francuski XII wieku	33
Scholastyka	34
Gotyk	36
Literatura dworska	38
Zmierzch świata rycerskiego	48
Miasta i kupcy	50
Osadnictwo niemieckie	50
Osadnictwo na Śląsku	50
Basen Morza Bałtyckiego	52
Czas i zegary	53
Waganci i błazny	54
Literatura a polityka w wysokim średniowieczu	55
Krag wokół Hohenstaufów – poezja neolacińska	55
Kultura w kręgu Welfów. Literatura średniowysokoniemiecka	57
Symbolika średniowieczna	58
Proza użytkowa w języku niemieckim	60

Mistyka niemiecka	61
Mistyka kobieca XII i XIII wieku	62
Mistyka dominikańska XIII i XIV wieku	64
Śmierć	66
Inkwizycja	67
Żydzi	70
Wnioski	70
Znaczenie średniowiecza jako epoki w dziejach kultury niemieckiej	71
Znaczenie kultury średniowiecznej dla rozwoju idei narodowej w Niemczech	

Rozdział II

HUMANIZM 1400–1517 (Wojciech Kunicki)

Pojęcie	72
Kierunek matematyczno-przyrodniczy	72
Kierunek literacko-stylistyczny	75
Poezja neołacińska	77
Wczesny okres	79
Szczytowy okres literatury humanistycznej i poezji neołacińskiej	83
Muzyka doby renesansu	84
Sztuka i architektura: między średniowieczem a humanizmem	

Rozdział III

REFORMACJA 1517–1624 (Czesław Karolak)

Kontekst historyczny	86
Społeczeństwo niemieckie w XVI wieku	87
Sytuacja w Kościele chrześcijańskim	88
Działalność Lutra. Ogłoszenie tez	90
Przekład Biblii	96
Dysputy i spory	97
Melanchton	101
Wczesna kultura mieszczańska: Meistersang	104
Rozwój muzyki kościelnej	106
Formy piśmiennictwa w dobie reformacji	110
Książki popularne	111
Malarstwo i architektura	117
U progu baroku: Opitz	119

Rozdział IV

BAROK 1600–1700 (Wojciech Kunicki)

Pojęcie. Rys historyczny	121
Przeceniany Opitz? Granice czasowe epoki	122
Czas sprzeczności, czas wojny	122
Struktury społeczne i style doby baroku	124
Kultura dworska	124
Krajobrazy i miasta: medializacja i teatralizacja	125

Naoczność i synestezja	126
Masowy obłęd	128
Edukacja	128
Idee	130
Instytucje i przestrzenie kultury	131
Literatura barokowa	133
Liryka	133
Dramat i teatr	136
Proza barokowa	139

Rozdział V

OŚWIECENIE 1700–1800 (*Wojciech Kunicki*)

Epoka	142
Mieszczaństwo	143
Problem XVIII wieku	144
Filozofia racjonalizmu	144
Nurty teologiczne	146
Pietyzm	146
Teologia fizykalna	147
Deizm	147
Radykalny deizm: Biblia wertheimska i Edelmann	148
Neologia	149
Edukacja	150
Szkoły elementarne	150
Szkoły średnie	151
Uniwersytety	152
Historiografia	153
Encyklopedie i słowniki oświecone	155
Tajne stowarzyszenia	156
Podróże	157
Ogrody i parki	158
Powstawanie literackiej publiczności	158
Specyfika regionalna niemieckiego oświecenia	159
Czasopiśmiennictwo	160
Sytuacja pisarzy	162
Poetyka i estetyka XVIII wieku	162
Zmiana paradygmatów około roku 1700	162
Racjonalistyczna poetyka Gottscheda	163
Oświeceniowa reakcja na racjonalizm Gottscheda	164
Narodziny estetyki	165
Racjonalizm muzyczny: Hasse, Bach, Händel	166
Drezdeńskie rokoko	167
Winckelmann albo narodziny klasycyzmu z ducha drezdeńskich kolekcji sztuki	168
Epoka fryderycjańska	169
Berlin w XVIII wieku	172
Architektura i muzyka w dobie fryderycjańskiej	173
Stulecie francuskie czy stulecie języka francuskiego?	175

Lessinga styl krytyczny	177
Idea tolerancji	179
Teatr	182
Tragedia mieszczańska	184
Niemieccy patrioci	186
Niemieccy jakobini?	187
Znaczenie oświecenia dla kultury niemieckiej	188

Rozdział VI

OKRES „BURZY I NAPORU” 1770–1785 (*Wojciech Kunicki*)

Hamann, czyli poza granicami sensualizmu	189
Frankfurtczycy w Strasburgu	190
Reglamentacja seksualności	193
Socjalizacja winy. Problem dzieciobójczyny	195
Fizjognomika albo odkrywanie cielesności	197
Dusza i ciało	197
Odkrycie „ja”	201

Rozdział VII

„CZAS SIODŁA” 1750–1815 (*Czesław Karolak*)

Spółeczeństwo niemieckie połowy XVIII wieku. Rola Wielkiej Rewolucji	203
Francuskiej	204
Relacja obywatel–państwo	205
Wielka Rewolucja Francuska a kultura polityczna w Niemczech	210
Weimar jako „biotop kulturowy” i centrum idei liberalnych	212
„Goethe w Weimarze”. Warunki rozwoju kultury	213
Formy życia kulturalnego w Weimarze	217
Mieszczaństwo formacyjne i jego świat wartości: Bildung	218
Formacyjność a (praktyczny) patriotyzm	221
Piśmiennictwo edukacyjne	225
Wkład „filozofii pedagogicznej” w dzieło edukacji	230
Przez piśmiennictwo edukacyjne do świadomości obywatelskiej. Rola mediów	235
Literatura piękna klasycyzmu weimarskiego	240
Dzieła literatury pięknej	245
Typy biografii twórców w okresie klasycyzmu weimarskiego	249
Salony literackie	251
Kultura muzyczna	254
Ruch studencki a polityka: Burszenschafty	256
Kultura fizyczna: Turnbewegung	

Rozdział VIII

ROMANTYZM 1795–1850 (*Wojciech Kunicki*)

Kłopoty z romantyzmem	257
Rys historyczny badań naukowych nad kulturą i literaturą romantyzmu niemieckiego	258

Salony literackie	262
Towarzyskość i samotność. <i>Lucynda Schlegla</i> jako skandal	264
Idea, mitologia i zmysłowość	266
Zasady myślenia, widzenia i twórczości	266
Transcendencja	266
Postulat postrzegania całościowego (systemowego)	266
Nauka, filozofia i poezja	267
O jakiej antropologii i historiozofii?	269
Romantyzm – romantyczny – romantyzować	270
Magiczny idealizm – romantyczna teoria powieści	272
Ironia romantyczna	274
Romantyczna muzyka	276
Romantyczne malarstwo	278
Romantyczna antyżydowskość i afekt antyfilisterski	281
Romantyczna religijność	282
Formacyjność	284
Odkrycie narodu i rozwój kultury memorialnej	287
Katedra kolońska	287
Słownik niemiecki braci Grimm	289
Królowa Luiza	290

Rozdział IX

BIEDERMEIER (VORMÄRZ) 1815–1848 (*Czesław Karolak*)

Kultura oficjalna a kultura prywatna. Sztuka użytkowa	294
Literatura w okresie biedermeieru	297
Młodoniemiecki liberalizm a tendencje zachowawcze w społeczeństwie. Rola cenzury	299
Nowoczesne czasopisma krytyczne	304
Sytuacja polityczna za panowania Fryderyka Wilhelma IV	305
Początki liberalizmu politycznego	306
Życie literackie i artystyczne	307

Rozdział X

WIEK NACJONALIZMU I ROZWOJU CYWILIZACYJNEGO

1848/1849–1914/1918) (*Hubert Orłowski*)

Referencje i pojęcia	309
Orientacja małoniemiecka, czyli paradygmat wspólnoty narodowej	311
Podwójna rewolucja i jej następstwa	311
Niespodziane dobrodziejstwa historyzmu	314
Cesarstwo powstaje	317
„Austriackość”	320
Grynderski duch	322
Maszyna – mobilność – miasto – media	324
Maszyna	324
Kwestie demograficzne, mobilność (społeczna), migracje	326
Krajobraz kulturowy: umiastowienie, urbanizacja	328
Berlin	331
Media, komunikacja społeczna	333
Stowarzyszanie się	336

Wartości mieszczańskie: Bildung	337
Kłopoty nie tylko terminologiczne	338
Formacja mieszczańska	342
„Instytucje” formacji mieszczańskiej	345
Żydzi w kulturze niemieckiej	347
Oświata i nauka	347
Państwo a alfabetyzacja	348
Uniwersytet	351
Nauka, badania	353
Ruch robotniczy a kultura	357
Nie tylko realizm: literatura i malarstwo po roku 1848	357
Literatura popularna i życie literackie	359
Realizm w literaturze	361
Akademizm, historyzm, symbolizm, realizm	362
Naturalizm	364
Kulturkampf – druga konfesjonalizacja	368
Świat muzyki (<i>Czesław Karolak</i>)	368
Romantyczny klasycyzm i klasycyzujący romantyzm: Mendelssohn i Brahms	370
Klasyczny romantyzm: Schubert, Schumann i Weber	374
Neoromantyzm: Wagner, Bruckner, Mahler, Strauss	376
Filozofia rozparcelowana	376
„Parcelacja”	378
Nauki humanistyczne a filozofia	379
Marx, Engels – materializm historyczny	380
Filozofia kultury, socjologia	381
Geistesgeschichte i kategoria rozumienia	383
Pluralizm moderny	384
Literackie klimaty fin de siècle’u	385
Nareszcie powieść	387
Jugendstil	388
Ekspresjonizm	389
Początki funkcjonalizmu	390
Grupy artystyczne	392
Przesilenie moderny	394
Lebensreform albo świat przeżywany kultury	394
Lebensreform: programy, orientacje	397
Moderna a reforma życia	398
Siedliska w reformie życia	399
Nietzsche a reforma życia	400
Natura – zdrowie – ciało – „dusza”	402
Młodość. Bez końca	403
Sztuka i literatura małoobjęźniana	

Rozdział XI

WIEK IDEOLOGII I SPOŁECZEŃSTWA MASOWEGO

1914/1918–1946/1949 (*Hubert Orłowski*)

Referencje i pojęcia	406
Wojna białych ludzi: Od „idei roku 1914” do traumy wielkiej przegranej	408

Spółczesność masowa – nowe media	414
Spółczesność	414
Prasa – kino – radio – sport	416
Urbanizacja – technika – nauka	417
„Amerykanizacja”	419
Złote lata dwudzieste	420
Awangarda rozkwit i powolny zmierzch	420
Nie tylko Bauhaus – architektura	423
Czas wielkich reżyserów: film i teatr, i oczywiście Brecht	425
Kultura niemiecka a Żydzi	427
Kultura muzyczna w pierwszej połowie XX wieku (<i>Czesław Karolak</i>)	430
Literatura i jej obrzeża	433
Republika bez republikanów	437
Partie, stowarzyszenia, instytucje	437
Völkisch	439
Rewolucja konserwatywna	440
Filozofowanie nad przepaścią	442
Rok 1933: ideologia – system – kultura	446
Narodowy socjalizm	446
Wydarzenia	448
PEN-Club – Pruska Akademia Sztuk Pięknych – Izba Kultury Rzeszy	449
Kontrola i cenzura, książki na stosie	451
Exodus roku 1933 i emigracyjne doświadczenia (nie)obecności	453
Literatura i teatr w III Rzeszy. LTI	461
Literatura w kręgu narodowego socjalizmu	461
Thingspiel	464
Teatr „tradycyjny”	466
Literatura tzw. emigracji wewnętrznej	466
Lingua Tertii Imperii	469
Sztuka: mobilizacja i agresja	471
Mobilizacja przez sztukę	471
„Sztuka wynaturzona”	474
Wobec tradycji	475
Inscenizacja masy	477
Architektura a ornament masy	480
Po katastrofie	484

Rozdział XII

PO POWSTANIU DWU PAŃSTW NIEMIECKICH (*Czesław Karolak*)

Rola elit twórczych. Sytuacja literatury w NRD i RFN	490
Polityka kulturalna w podzielonych Niemczech	500
Założenia, priorytety	500
Związki twórcze w NRD i RFN	501
Czasopisma, ruch wydawniczy, media	503
Badania naukowe	507
Polityka oświatowa, szkolnictwo	513
Rola Kościołów	521
Teatr, muzyka	523
Malarstwo, architektura, sztuki użytkowe	530

Rozdział XIII

IKONY ZJEDNOCZENIA

Bibliografia

Indeks nazwisk

534

538

547